

**Milan Nosić, *PREZIMENA ZAPADNE HERCEGOVINE*,
Hrvatsko filološko društvo Rijeka, Književno-jezična knjižnica,
14, Rijeka, 1998., 364 strane**

Jezikoslovac Milan Nosić (Radišići kod Ljubuškoga, 1948.) urednik je Književno-jezične knjižnice HFD-a na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Kao 14. knjiga u toj knjižnici objelodanjena je Nosićeva knjiga *PREZIMENA ZAPADNE HERCEGOVINE*. Radi se o autorovoj doktorskoj disertaciji koju je 1988. obranio na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Uvodu Nosić ističe kako pod pojmom zapadne Hercegovine smatra područje zapadno od rijeke Neretve s općinama Ramom, Konjicom, Jablanicom, Mostarom, Čapljinom, Čitlukom, Širokim Brijegom, Ljubuškim, Grudama i Posušjem. Šteta je što autor nije pridodao prikladan zemljovid zapadne Hercegovine s okolicom, ili što nije uporabio novije podatke popisa pučanstva iz 1991., jer oni u knjizi iz 1971. zastarjeli su. Obradeno je oko dvije tisuće prezimena, točnije 1973, i to svih konfesija.

U drugom poglavlju pisac govori o fonološkim značajkama zapadnohercegovačkih prezimena, kao što su supstitucija, elizija i asimilacija vokalnih fonema, hijat, metafonija, konsonantizam prezimena, supstitucija, elizija, asimilacija, disimilacija, metateza, palatalizacija i sibilizacija konsonantnih fonema. Slijede u idućim poglavljima morfološke, prozodijske i tvorbene značajke prezimena. U tvorbenim značajkama možemo saznati koji su sufiksi najčestotniji u hercegovačkim prezimenima: *-ić* (780 prezimena ili 70,7%), *-ović* (262 ili 23,6%), *-ac* (55 prezimena), *-(a)k i -āk* (53 nositelja prezimena), *-ica*, *-elj*, *-eš*, *-ić*, *-ina*, *-iša*, *-as*, *-ko* i drugi. Oni mogu biti romanskoga podrijetla: *-ur* (Božur, Bandur, Mišur), *-oza* (Bunoza, Pelozza) ili turskoga: *-džija* (Lagumdžija, Kalajdžić), *-čija* (Kolukčija, Mutapčija). Više od polovice prezimena motivirano je osobnim imenom po kojemu je rod dobio ime. Iz raščlanjena korpusa 1120 zapadnohercegovačkih prezimena je toga tipa, 700 ih je motivirano hrvatskim, 374 muslimanskim a 45 srpskim imenom.

U Nosićevoj knjizi najopsežniji je **Motivacijski rječnik prezimena** (str. 169. – 244.). U njemu se autor bavi etimologijom prikazanih zapadnohercegovačkih

prezimana. Međutim, upravo tu on nije tako uvjerljiv kao u prethodnim poglavljima. Primjerice, *Bandur* autor povezuje s albanskim *bandë*, luckast, bandoglav čovjek (174.). Logičnije je prezime *Bandur* vezati s *pandur*/*bandur*, stražar, čuvar, kao što to čini P. Šimunović (*Naša prezimana*, Zagreb, 1994., 105.). Inače, u etimologiziranju puno je tumačenja iz albanskoga i rumunjskoga jezika. Primjerice, prezime *Gudelj* krivo je tumačiti iz rumunjskoga *gudă*, umiljatost (str. 197.). Postanje će prije biti od *gudelj*, kukac hrušt, zvan i *gundelj*. Čestotno prezime *Ereš* nije u svezi s latinskim *heros*, junak (str. 193.), već ga je, kao i *Erak* i *Herak*, uputnije dovoditi u svezu s *Ero*, *Hero*, čovjek iz Hercegovine, gdje je lako uz osnovu prepoznati dočetak *-eš*. *Ljolje*, prezime koje Nosić izvodi iz albanskoga *lóle*, blesan (str. 212.), jednostavnije je vezati za osobno ime *Ljolja*, *Ljolljica*, što pak može biti iz *Helena*, *Eleonora*. Nisu zadovoljavajuća tumačenja prezimana *Bencun*, *Buturović*, *Ćavar* i druga, kao ni objašnjenja oblika *Bobić*, *Blejić* i *Cokić* iz albanskoga. Prezime *Kudić* nema veze s latinskom riječju *coda*, rep (str. 209.). Pojedina objašnjenja preopširna su, a time i neuvjerljiva: *Eljuga*, doručak koji dobiju gosti nakon što svatovi odu po djevojku (str. 192., što je iz *Skoka*, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971., sv. I., 490.: *eljati*, jesti ono što ostane iza svatova), *Škorput*, namreškano svileno platno, iz turskoga *skorkut* (str. 235.). Dosta prezimana imaju dvojni etimologiju: *Bebić*, rumunjski i albanski, *Derić*, albanski i grčki, *Dropić*, hrvatski i albanski, *Đođo*, grčki i albanski, *Gagula*, hrvatski i albanski, *Gelo*, turski i grčki i druga. Više prezimana navedeno je kao nejasna: *Bijavica*, *Buconjić*, *Kvesić*, *Ležebur*, *Džopa*, *Hrelja*, *Hrinić*, *Lauc*, *Škegro* i dr. Za dio njih nije teško pronaći objašnjenja: *Hrelja*, kao i prezimana *Relja*, *Reljić*, *Hreljić* i sl., od vlastita su imena *Relja*/*Hrelja*, što je u čakavskom krilo (Šimunović, 233.), *Lauc* ima stariju potvrdu *Lahuc* (korijen *Lah* i dočetak *-uc*, što *lah-* dovodi u svezu s glagolom *lahati*, pretjerati, u Dalmaciji *lahalo*, onaj koji pretjeruje. Moguće je *Lahuc* dovesti u svezu s *Lah*, pokrata od *Vlah*).

U tom inventaru zapadnohercegovačkih prezimana nedostaju starije potvrde, posebice one uz starih popisa katoličkoga pučanstva u BiH, darovnica, matičnih knjiga i drugih arhivalija. U Popisu literature (str. 325. – 353., sa 617 naslova) nedostaje podjela na izvore i građu. Čini se da je pisac rabio vrlo malen broj strukovnih etimoloških rječnika: nema *Bezljajeva* Etimološkoga slovara slovenskoga jezika, *Vasmerova* Etimološkoga rječnika ruskoga jezika, *Cabejeva* Studime *Gjuhësore* – Albanskoga etimološkoga rječnika, nema ni etimoloških rječnika ostalih europskih jezika. Bez njih se nije uputno upuštati u tumačenje podrijetla prezimana. Istina, autor je popis literature proširio nakon 1988., ali se njome nije služio u radu, što je trebalo posebno navesti. Ipak, kazala prezimana iscrpna su, uključujući i koristan *Obratni rječnik prezimana* (str. 261. – 279.).

Nosićeva knjiga PREZIMENA ZAPADNE HERCEGOVINE (možda je ispravniji naziv ZAPADNOHERCEGOVAČKA PREZIMENA), unatoč manjim nedostacima, korisno je i praktično antroponimijsko djelo. Možda će jednoga dana korisno poslužiti u jednome **Leksikonu hrvatskih prezimena u BiH**, u koji bi bio unesen cjelovit korpus prezimena, njihova zemljopisna zastupljenost i broj nositelja, podrijetlo rodova i etimologija prezimena.

Radoslav DODIG